



Антон Страшимиров

Свекърва
комедия в пет действия

ЛИЦА

ВЕЛЧО-СВИЛЕН – чиновник, 30-годишен

ДЕЧКА – негова жена, 23-годишна

КОСТАНДА – майка на Свилен

ПАВЕЛ КЕРЕКОВ – брат на Дечка

ГОСПОЖА КЕРЕКОВА

БАБА НЕДЕЛЯ – квартирантка у Свилен

ДАФИНКА – нейна дъщеря, 20-годишна

ПОРУЧИК ДОЙЧИНОВ – годеник на Дафинка

ЛЕКАР

АКУШЕРКА

СЛУГИНЯ

ПРОЛОГ-РЕЦИТАЦИЯ

Режисьор (на рампата, пред спуснатата завеса чете, седнал на стол). Три века богомилска ерес... И преследвания, мъчилица, гибел върху огнени глади... И масови забягвания в чужбина!

Три века! Едно след друго българските семейства са се лишавали от своите стопани, жените – от своите съпрузи и децата – от своите бащи.

Ето така българският бит е дошел до една странност, непозната в живота на никой друг европейски народ.

В интимния семеен мир днес авторитетът на българската майка е по-голям от тоя на бащата – и то еднакво спрямо мъжката и женска челяд! Силата на този авторитет продължава и след като синовете се задомят. Нещо повече: старата майка простира своята власт и върху доведената снаха. И се получава трагично състояние, изразено от общ повик в българския бит: „Пази боже от свекърва!“

А знайно е, че във всички европейски народи (включително и у най-близкия до нас – сърбите) битовият повик е: „Пази боже от тъща!“ Изключение правят само израилтяните в европейските страни. И в техния бит днес поради религиозните преследвания в средните векове авторитетът на майката в интимния семеен живот е изместил авторитета на бащата. Така битовият повик и сред евреите днес е: „Пази боже от свекърва!“

Тази изключителна особеност на българския бит е дадена в комедията, която ще играем тази вечер. Четвърт век вече тя не слиза от българската сцена, играна е и в последното българско село, а мина и в чужбина. Този успех на нашата комедия не се дължи само на „сляпо вдъхновение“. По признанието на автора ѝ той е работил комедията си „Свекърва“ с пълно съзнание, че прави значително завоевание за българските поколения: открива им основните черти в характера и в психологията на нашия народ. А неоспорима е мъдростта, която крие възгледът: „Познайте си народа, за да познаете себе си!“

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

Широка стая в нова къща. Полустъклени врати откриват в дъното коридор и антре над долен полуетаж. Посред – валчеста маса с албуми и портрети. Отдясно прозорци с данталени завеси, отляво врата. Слънчев пролетен ден.

ЯВЛЕНИЕ 1

Костанда, после Дечка

Из вратата отляво се слуша женски глъч и се сиват паници.

Костанда. Мари, поразия слугиня, да ти изсъхнеха ръцете макар!

Гласът на Дечка. Стига бе, мамо. Ох, господи, човек и ум да има, ще го изгуби с тебе!

Костанда (*подава се на вратата отляво*). Не се заядай, снахо, нека се учи! Аз главата й ще счупя!

Гласът на Дечка. Пак ли да ни слуша махалата ма!

Костанда. Като не искаш да ни слуша махалата, учи си слугинята на скопос – ей че и слугиня имаш.

Гласът на Дечка. Невидели ми се мен и слугинята, и животът.

Глъч. Слугинята плаче.

Костанда (*все още на вратата отляво*). В гората си расла, снахо, в гората! И не знаеш ни какво вършиш, ни какво говориш.

Гласът на Дечка. Чух, чух – затвори сега, че вее.

Костанда. Дано те отвееше, боже, прости ме! От чия къща ме пъдиш мари?

Гласът на Дечка. Кой те пъди бе, мале. Затвори само вратата.

Костанда (*затваря вратата*). Да ти се е затворила тя и никога да не ти се е отваряла! (*Подслушва и отваря пак.*) Само една бучка захар да туриш в кафето, че син ми не го обича сладко. (*Зачудена, разтваря съвсем вратата.*) Снахо, защо пък плачеш сега? Та очите ли ти извадихме, Дечке? Мъж съм ти дала мари, мъж като планина; от къс месо съм го отгледала, с тебе да го почерня!

Дечка (*бледа, в положение, прекосва край старата*). Стига, пригъмня ми вече! (*Сяда на стола до стената и плаче.*)

Костанда. От какво ти е пригъмняло, снахо? Кажу ми да чуем! Дрехи

ли си нямаш от нови по-нови, яденето ти ли не е ядене, пиенето ти ли не е пиене и в село ли живееш, а не в къщи-сарай? От бога се побой, Дечке, ако от хората срама нямаш: слугиня рече, слугиня имаш...

Дечка (*става и размахва ръце*). Не се може – не мога аз вече тука!

Костанда (*прекръства се*). Света Богородично, виж ти думи! На какво ще ни се гордееш, снахо, на какво и на що? Да не са те повивали в свила и коприна и да не са те алайки на ръце носили?

Дечка. Слугиня да бях, свекърво...слугиня да съм ти, по-малко би ме мъчила.

Костанда (*кръсти се*). Господи!... Че каква ми си ти слугиня, невясто? Гледай й приказката! Какво ми вършиш мари, да те повършееше черната макар! (*Трепери.*) Черната да те повършееше, чумата черна!... Виж я ти, виж я ти! Заран от леглото с канджи да те теглят мари! И къщата от тебе да се увони, тежчината си не помръдваш. Само прането ти като видя, повлекано, дните ми се отпяват!

Гласът на Свилен (*из коридора отдясно*). Пак ли, мале?

Дечка *изхлипва и се закрива наляво.*

ЯВЛЕНИЕ 2

Костанда, Свилен, Дафинка

Свилен и Дафинка влизат засмени из коридора отдясно.

Костанда (*към тях*). Уча я, сине, уча я, чедо. Каквото похванат – трошат; де ще им постигнеш?

Дафинка. То и мен мама току ме гълчи. (*Сбогува се със Свилен.*)

Свилен. Защо прибързахте, госпожице?

Дафинка (*плези се*). Защо прибързахте. (*Целува ръка на Костанда.*)
Няма да годинясвам тука.

Костанда. Сполай ти, дъще.

Дафинка. Не си тровете сърцето, госпожа, така то в къщи. (*Излиза през антрето.*)

ЯВЛЕНИЕ 3

Костанда и Свилен

Костанда (*реди столовете все край стени*). Виж само на какво е замязала къщата, чедо. Да не съм аз...

Свилен. То да не си ти... *(Пали цигара.)*

Костанда. Не се смей, синко, не се смей: хората снахи имат! Ето и това момиче, Дафинка, макар да е куличка...

Свилен. Куца ли? И таз хубава!

Костанда. Куличка е, Велчо, макар и да не личи – мене ли ще излъжат те? Та ще кажа, живеят, ето ги, в къщата ни, в София, се казва, а, слушам, офицерин я искал, като са били в Шумен!

Свилен. Хайде сега и офицерин!

Костанда. Искал я, чедо. То, ако питаш, може и да е годено момичето – нали си има и малко пари в касата. Не са те какво да е, Велчо, а все пак дума ще ти продума, ръка ще ти целуне и ще ти се усмихне така, че да ти се последи и малкото сърце. А нашата... Как я улучихме, господи!

Свилен. Ти ми я избра, мале, и аз си я харесвам. *(Пее.)* Крестом твоим жителство.

Костанд. Почерних те аз тебе, чедо!

Свилен *(гледа се в огледалото)*. Е, в черно съм... Поне на празник: не ме ли харесваш?

Костанда. Смей се ти, ще ѝ пораснат ушите, като те слуша.

Свилен. То и моите ще пораснат, мамо, нека само да ме повишат – ха-ха!

Костанда. Стига си се глезило бре, поглеж си боя, вече и княза надмина на цяла педя.

Свилен. Млинки сякаш ям, мале, като си помисля: да ме повишат, да си изплатя къщата, да си накупя мебелци... *(Цъка, оглежда се и тъжно.)* Голичко ни е тука!

Костанда *(дорежда столовете и сяда край стената)*. И то ще бъде, чедо, здраве да е. Като ще ни плащат Дафинкини по 150 гроша кирия – а те ще си плащат, че си имат парици в касата, и майка ѝ бабува.

Свилен. Млинки сякаш ям, млинки!

Костанда. Чуй какво ще ти кажа де!

Свилен. Добричка ми си ти, все сладко ми говориш, само *(милва я)* да не ти е язичецът...

Костанда. Защо бре, чедо?

Свилен. Ядеш ти Дечка, ядеш я.

Костанда *(отблъсва го)*. Ти там да не се бъркаш. Аз да я изуча, та като се килна утре в гроба, жена да имаш. Ядяла съм я!

Свилен. Ядеш я, мале.

Костанда. Че какво ѝ е бре, синко, не живее ли като хаджийка? Слугиня ѝ прислужва от една страна, аз от друга, че и ти, гледам... Не е ред,

нито прилика да разгалваш жена си, чедо! Какво е тя виждала бре? Хе, татка ти, лека да му е пръст.

Свилен (*ходи*). Хайде сега, пошла писать губерния!

Костанда. Какво издума? Не те проумях. Ще река, татко ти, бог да го прости!...

Свилен. Бог да го прости, мале! (*Излива малко вода на пода.*)

Костанда. Случеше ли се спорна година за бубите и намереше ли цена свилата...

Свилен (*ходи*). Да е живот и здраве, само за свиленото си име ще му дигна камен кръст!

Костанда. Заредяхме ония зияфети, синко, таз вечер у нас, до неделя у Мазневи, на другата у Крадиконевци, на по-другата не знам вече къде; а ний все млади невести: слагай, дигай, до зори! Да се умориш ли? Де може, чедо! Свежърва оттука ще те погледни, оттам сватове ще те подземат или от къта ще се покашля самият стар свежър.

Влиза отляво Дечка с кафета на таблична.

ЯВЛЕНИЕ 4

Предишините и Дечка

Костанда (*посреща Дечка*). Ще ги разлееш, снахо.

Дечка. Остави сега.

Костанда (*взема табличката*). Вироглавичка си, а не знаеш кое как трябва. (*Нарежда чашките по единия край на табличката.*) Сякаш никак не си излизала между хора: ей така ги нареди! (*На Свилен.*) Вземи, чедо!

Свилен. Ти все ще намериш нещо.

Костанда. Нека се учи, синко! (*Взема си кафето и сяда на стол край стената.*) На лошо ли я уча, ама не взема.

Свилен. Стига сега де.

Дечка. Велчо, остави, моля ти се! (*Взема стол от наредените край стената и сяда до масата.*)

Костанда (*духа си кафето*). Да я уча, докато съм жива, че... (*Зинва към Дечка.*) Гледай я сега! Остави стола на реда му, снахо! Току-що съм ги наредила, ръцете ми се откъснаха.

Дечка. Не ставай такава, ами ела и ти при масата, че затуй е тя тука.

Костанда. Снахо, та ти ли ще знаеш кое е прилично и ти ли ще ме

учиш на скопос мари? Гледай я ти! На че си разлях и кафето за тебе!
Върни стола, ти казвам, от дума вземи!

Свилен. Мамо!

Дечка (*отниса стола край стената*). Невидял ми се животът! (*Бърза наляво.*)

Свилен. Дечке!

Дечка. Остави ме, Велчо.

Свилен (*става*). Върви тука да си пиеш кафето. Ще ме накарате...
(*Донася ѝ стола до масата.*)

Дечка (*през сълзи*). Гостенка ли съм аз тука? Да не смея нищо да пипна...(*Сяда.*)

Костанда (*става*). Какво лошо ѝ казах бре, Велчо? Аз, снахо, съм между хора живяла...

Свилен. Стига де. Човек не може да изпие и едно кафе при вас. На теб казвам, мале, свий си езика!

Костанда. Защо се развика такъв бре? Толкова ли ти е дотегнала майка ти? Какво ѝ рекох, та се разпенихте.

Свилен (*плисва си кафето в таблата*). Да ви се не види макар!

Костанда. Господи, какво направи, чедо!

Свилен. Стига. Ще захвърля и чаши, и табла по пода. (*Сяда успокоен.*)

Костанда. Защо не ме замери с тях по главата, а сине? (*Заплаква.*)
То е все едно, че си ме замерил с тях по главата. (*Тръгва за антрето, припява си.*) От къс месо съм те отгледала бре, чедо, на старини да ме изравняваш със земята! Радвай се, снахо, скара ме с чедото ми!

Свилен. Викай сега там, да те чуе светът.

Костанда. Нехай, синко, майка ти не ще те осрами, чедо. Не бой се, като ви преча толкова, аз ще се махна. Ще се махне майка ти, синко: облажавай си невястата, тури си я на главата и се радвай на скопос! (*Закрива се наляво в коридора.*)

ЯВЛЕНИЕ 5

Свилен, Дечка и Костанда

Свилен. Какво да правя, Дечке? Ха, успокой се. Знаеш, при нас вчера назначиха един изпъден юнкер – много умно момче. Аз му се оплаках от мама и да видиш как той изведнаж се издигна тъй, знаеш, малко

над живота. Старите хора, казва, знаят само своето – онова, което те са прекарвали, на което те са навикнали, което те са чули и видели някога на своето време. За тях, вика, ново време няма: те са вехти като света и стари са, казва, като земята, ха-ха. Прави си широко сърце, гълъбче.

Дечка. Какво не правя, Велчо, нищо не помага.

Свилен. Ще помогне, женицата ми, гледай си ти работата. (*Милва я, пришепва ѝ нещо и после.*) Истина, само дано ни е момиченце: ще светне на мама пред очите и на ръце ще те носи, вярвай!

Дечка. Не знам. И аз си казвах отначало, свекърва като всички други, но...

Свилен (*приближава си стола*). Ти ми кажи всичко!

Дечка. Не можеш я разбра, Велчо, особена е тя. Ще забърза някоя заран, като че ли ще върви нейде, и тогава не трябва да ѝ се мярвам пред очите. А друг път място не си намира и всичко ѝ е криво, с нищо не мога да ѝ угодя. Трябва просто да се свия под краката ѝ и пак не мога да ѝ се харесам. (*Заплаква.*) Не знам, Велчо, не мога ѝ угоди!

Свилен (*ходи.*) Най-после... запушвай си ушите: не я слушай, нека си дърдори!

Дечка. Тя намира такива думи, Велчо... такива думи, че би жегнала човека и в гроба!

Свилен (*мълчи и ходи*). Изпъждай я тогаз от кухнята! Истина, колко е жена тя, прелее ли се чашата, хвани я за ръката и я изтласкай навън!

Дечка. Засрами се, Велчо.

Свилен. Хм, защо?

Дечка. Майка ти е... (*Плаче.*) Нали ни е майка...

Свилен. Женицата ми! Не те цени тя тебе! (*Милва я.*) Успокой се! Слушай, то другояче не може, ами... Хм, ей какво: трябва понякога и ти да правиш кораво сърце! Заяде ли се тя, обърни ѝ гръб и върши своето. Нека брътви, ти не ѝ давай да ти се бърка, върши си своето!

Дечка (*мълчи и после глухо*). То... тя и посяга...

Свилен. Как? (*Разбира.*) А?! С ръка ли?

Дечка (*плаха*). Нищо, нищо, Велчо, пораздразня се като стара жена... вярвай, нищо!

Костанда (*из коридора отляво, вика*). Гости, снахо, гости ни идат!

Дечка (*сепва се и ѝ прилошава*). Ох! (*Хваща се о Свилена.*) Не съм за гости, мили!

Свилен. Какво ти стана, боже мой... женицата ми! (*Извежда я през вратата наляво.*) Върви, гълъбче!

Костанда (*явява се*). Мари, снахо, батю ти иде!

Гласът на Свилена. Посрещни ги, мале!

ЯВЛЕНИЕ 6

Костанда, господин и госпожа Керекви

Костанда (*реди бърже столовете все край стени*). Заповядайте, заповядайте! Добре сте ни дошли! Току-що си приказвахме за вас.

Госпожа Кереква. Младите ни поздравиха, та рекохме ние да ги навестим.

Господин Керекв (*оглежда стаята*). Е-е, ето че още е пенсионерка моята сестрица: как е наредила столовете, ха-ха-ха! (*Раздъртва наредените край стената столове*.) Седни тука до масата, стара, и не придиривай на Дечка: тя е при мен сирачка расла, в пансион съм я отгледал. Ха-ха-ха, наредила столовете, както ги нареждаше баба ми! Та ти я поучавай, сватя, ти баре между хора си излизала...

Госпожа Кереква (*смее се*). Ух, бе, Павли!

Костанда. Ама кое... за столовете ли?

Керекв. За столовете я. И не й придиривай много, стара, недей я гълча: само я поучавай...

Костанда. Господи, хич приказка ли е то, господин Павли! Аз Дечка гледам като очите си. И не я давам аз нея за ничия снаха! (*На госпожа Кереква*.) То сърце у снаха ми, сватя – захар! И каквото похване – свети. Дано ми бог продължи дните, господин Павли, че да се порадвам на старините си.

Керекв. Кому ги разправяш ти тия, ха?

Госпожа Кереква (*задавя се от смях*). Стига бе, Павли!

Костанда. И-и, свате, то... аз да ти кажа ли тебе: вие с Дечка никак не си мязате, макар да сте кръвни брат и сестра! Вярвай! Ти все ще подметнеш и по-стар, и по-прост от себе си, а Дечка – къде... (*На госпожа Кереква*.) Тя е друга, сватя, съвсем е по-друга: тихичка, кротичка, като равна ливада. И языка си знае. Зина ли да кажа „снахо“ – тя вече се сеща какво искам. Посегна ли на нещо: „Недей, мамо – ще ми каже, – ти си стара, ти сега почивай!“ И не ще остави прах по мен да падне. Ще сгрещи нещо слугинята – нали й сега цанихме и слугиня, – а тя с една думица така ще я упъти, че момичето изведнаж ще възприеме. (*На Кереква*.) Толкова е паметна, толкова е кротка и уредна сестра ти, господин Павли. Господ види, слънце огрея старостта ми, откакто я вземахме за снаха

в къщата си. И дано е в рай душата на майката ти, господин Павли – ний връстници бяхме с нея и заедно момувахме, – дано й душата в рай, че на теб е дала сестра гълъбица, а на нази – снаха като захар сладка.

Кереков. Туй добре чухме. Сега как е тя инак... ха?

Костанда (*блажена*). Ех, господи, че как да кажа, господин Павли, към края на този месец вече, ако рекъл бог... (*На госпожа Керекова.*) Само дано ни е момиченце, сватя, дано ми е внучка: мед се топи в сърцето ми, като се размисля! Черна съм изгоряла за женска рожба! (*Бърше си сълзите.*) А Дечка се бои. Нали й е първо, та се бои. Но защо да се бои, господин Павли? От бога е така наредено. Само виж какво: ти да я поучиш, че си й батю! Ей ни слугиня сега, ей ме и мене тука, ще работим... Дечка нека си почива, да не е припряна на работа. Думам й, но не взема. Къде аз да се наведе, да похвана нещо! „Недей, майко!“ – зине и мед й капе от устата. „Майко“ като ми каже, господин Павли, мед й капе от устата. (*Обърсва си сълзите.*) Нали вие на майка не се порадвахте, горките!

Кереков. По-добре я кажи ти колко месо купувате на ден...

Костанда. Как тъй, господин Павли... какво месо?

Кереков. Какво месо, зер... Трябва да я храните добре сега. Позаборчляхте с къщата, но пари се лесно печелят, здраве да е! А сега да не стискаш много.

Костанда. Ка' щяло, свате, нали имаме вече и, кираджии долу – 150 гроша, се вика, на месец. И добри са хората: майката бабува, момичето е учено, има си парици в касата, било учителка в Шумен и годено било за офицерин там...

Госпожа Керекова. В Шумен ли била учителка? (*Към мъжа си.*) Годена била... да не е?...

Кереков. Истина!

Госпожа Керекова (*на Костанда*). Имаме братовчед офицерин в Шумен; забъркал нещо с една учителка, та тя избягала сега тук.

Костанда. А-а, не-е, сватя! Хрисимо е момичето и парици си има.

Отляво отърчава Свилен, съвсем смутен.

ЯВЛЕНИЕ 7

Предишните и Свилен

Свилен. Мамо! (*Шепне нещо и си търси шапката.*) Прощавайте

всички... Аз ще отърча! (*Излиза по стълбите.*)

Костанда. Боже! Че рано е бре, чедо! Ох, света Богородице, аз смятах, че имаме още месец време!

Госпожа Керекова. Не сте я пазили, бедната! (*Излиза наляво.*)

Костанда. Ма, сватя! Да повикаме баба Неделя отдолу!

Кереков. Не сте я пазили, стара! Ха, не викай сега баби. Велчо знае какво трябва. Върви там с жена ми и кротко се носи! Кротко, стара, че Дечка ми е мен една-едничка!

Костанда. Свате!

Кереков. Ст! Не ме гледай посивял, за една бълха черга изгарям: от теб ще искам сестра си! (*Потръзва да излиза.*)

Костанда (*просълзява се*). Ами че аз я жаля повече от майка, господин Павли.

Кереков. Знам аз, знам как я ти жалиш. Но помни: баща ни из балкана е турци клал и човешка кожа на гвоздей окачвал – толкоз! (*Излиза.*)

Костанда (*сама*). Нима аз не я жаля повече от всички. (*Бърза към вратата отляво.*) Защо да ми хвърля той такива приказки. (*Връща се бързо и вика към стълбите.*) И сватята влезе тук – като че й е майка и като че ли аз съм не знам какво! Както Недельо, както Недельо ма!

ЯВЛЕНИЕ 8

Костанда и баба Неделя

Баба Неделя (*отдолу*). Ей, ме, сегинка. (*В антрето.*) Какво? Да нямате?!

Костанда. Ох, како Недельо! А аз смятах, че имаме още месец време.

Баба Неделя. Смятала си – няма за това мярка, Костандо! И не трепери такава – утре ще си го имаш на ръце: бабанка ще е, пет очи най-малко ще тежи, ти мене гледай! (*Бърза наляво.*)

Костанда. Виж... Оная, сватята, ни се вмъкна...

Баба Неделя. Че да не й е майка да се увира!

Костанда. Мене ми не приляга, а то...

Баба Неделя. Сегичка ще я изпъдя, върви ти тука! (*Излизат наляво.*)

ЯВЛЕНИЕ 9

Дафинка, после Костанда

Дафинка (*сама надниква през антрето и влиза на пръсти*). И-и! (*Подслушва на вратата.*) Не ми трябва! Не ми трябва! (*Търси си яката, подслушва пак и после бърше пара в пръстите си.*) Чакай, турата на княза – момче, цифрата – момиченце: ела, боже, помози! (*Наслунчва монетата, хвърля я, тича по нея и плясва с ръце.*) Момчано е: турата на княза!

Костанда (*гневно, из вратата отляво*). Виж ти, не иска...

Дафинка. Ах!

Костанда. Дафинке, не иска да излезе!

Дафинка. Кое... не иска да излезе?

Костанда. Не иска ма, Дафинке! Сватята не иска да излезе! Изгълча я и майка ти, а тя като да си е в къщата. Пъдят я и не излиза!

По стълбите тичат Свилен и Бранкова.

ЯВЛЕНИЕ 10

Предишните, Свилен и Бранкова

Свилен. Побързайте, моля ви се!

Бранкова. Не се безпокойте, господин Свилен, през колко години още ще идвам! (*Разтърхтяна на Костанда.*) Успокой си сина, бабо: насмал да ме изтегли по фуста от къщи!

Свилен (*отвежда я по коридора наляво*). Тука, госпожице!

Костанда (*дърпа Свилен*). Коя е тази бре?

Свилен. В Русия се е учила, мамо, бабува.

Костанда (*плясва ръце*). Ама тази ли бре, сине! Сойтария вчерашна... още не й изсъхнали полите.

Свилен. Ти не знаеш!

Влизат при родилката.

Костанда. Гледай му приказките! Господи, ще ми уморите хубавата снахица! (*Тича по него.*)

Дафинка (*търси си яката*). И аз мислех да се уча за акушерка! Да се попаднеш на такава бабущерница!...

Костанда (*тегли Свилен*). Тя ли ще ми бабува бре! Полите й още

мокри! Сойтария, на теб казвам, чуй: майка ли съм ти аз тука, или какво? Ще я махнеш от главата ми, че хаир няма от тебе!

Свилен. Мамо!

Костанда. Да я изпъдиш още сега! Що знае тя и какво може бре, синко? Вчерашна такава, ни мома, ни жена, Велчо!

Свилен (*отдръпва се и плачливо*). Остави ме бе, майчице!

Костанда. И господ ще те остави, като не слушаш старата си майка! Що ми си довялякъл тая, дето сама не е... (*Хваща го.*) Да я изпъдиш! Да изпъдиш и оная, сватята!

Свилен. Мамичко бе! (*Откъсва се и бяга.*) Аз ще отърча за доктор бе, мамо! (*На Дафинка.*) Госпожице, успокойте майка ми! (*Бяга през коридора.*)

Костанда. Доктор ли? Господи, доктор! А бре, сине глупав, що ти е тази жена утре, която днеска доктор ще я гледа?!

Свилен (към Дафинка). Моля ви се, госпожице! (*Излиза.*)

Дафинка. Успокойте се, госпожа! (*Възпира я и глухо.*) Що ставате такава! Мъжете какво разбират: нека той гони вятъра, а вие си вършете своето.

Костанда (*опомня се*). Чакай, чакай да видим, майка ли съм аз тука, или какво! (*Отърчава при родилката.*)

Дафинка. И-и, бабушерница!

Завеса

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

Същата стая. Масата, отместена до прозорците надясно. Лятна вечер.

ЯВЛЕНИЕ 1

Баба Неделя и Костанда

Баба Неделя (*плете чорап на лампа до масата*). Да не дава господ, госпожа Костанда – ще набедят тебе.

Костанда (*поема от слугинята колца с дете*). То се знае. А какво й правя, како Недельо? Сърцето и е лошо, ти поне гледаш: щом взема детето, ума й сякаш вземам. Слушала бях за снахи, но и такава!

Баба Неделя. Не знам, госпожа Костанда! Като ви гледам, иде ми да ти кажа остави й го пък, остави й детето!

Костанда (*над колцата*). Ами като си го обичам повече от нея? Ох, сладкото ми, медено на баба! Поглеж го само, поглеж как ми е заспало захарно!

Баба Неделя. Все пак остави й го, Костандо. Като не ти цени добрината, защо да й обичаш детето?

Костанда. Как да го оставя ма, како Недельо, поглеж го – ох, елмазено на баба! Виж само, не е ли цял бащица, боже!... И не съм ли им майка ма, Недельо? Дошла през деня сватята и ми вика: не е най-последното твое детето.

По стълбите се явява Свилен и отвежда лекар наляво през коридора.

Баба Неделя (*следи ги с очи*). Защо трябваше сега лекар, само пари да се трошат. Нека се съмнеш, че ако не й мине.

Костанда (*движи колцата*). Бог да ни е на помощ, Недельо! И само от зло сърце го прави. До обед беше на крака, а следобед й хрумна, ще изведе детето на двора, да дишало. Ами ако простине, горкото? И не й дадох. Поне да бяхме си казали нещо ма, Недельо – нищо не си казахме. Само я погледнах – тя избели очи и след час легна.

Баба Неделя. Не ми харесва вашето, госпожа Костандо, не ми харесва!

Костанда (*движи колцата*). Та почнала бях да ти казвам, дошла сватята и ми вика: не е твое детето. Не било мое! Не е ли момчано?

Повече е на бащата. Да беше женско, шеше да е друго... макар че, ох, Недельо, не ме послуша господ, не ми даде внучка! (*Обърсва сухи очи и продължава.*) А сватът Павли като рекъл: ще ми умориш сестрата! Да сме я извели на село, на въздух да е, самичка с детето си... Взел, та подучил и лекаря – и той същото да казва. Какво им правя, боже, та толкова ме взеха на очи! Знам, все оттогаз е, когато изпъдих оная скопосница.

Баба Неделя. Хи-хи, те и мене оттогава мразят.

Костанда. И сега – да сме тръгнали по села, из балкани. Та къде ма, како Недельо, къде: зароби се син ми по лекари и лекарства! Хората снахи имат, сестро-о, а нашата... гледаха я толкова мъже, били и лекари! (*Шум по стълбите.*)

Баба Неделя. Гостенин ви иде.

В антрето се явява Кереков.

Костанда, И-и, сватът! (*Бърза с коцата наляво.*)

Кереков (*на баба Неделя*). Доведоха ли лекар?

Баба Неделя (*прекосва бързо край него и се закрива по стълбите*). Доведоха.

ЯВЛЕНИЕ 2

Костанда и Кереков

Кереков (*на Костанда*). Къде бягаш, ха?

Костанда (*закрива се наляво*). Ами, ще бягам. (*Връща се без детето.*) Защо ще бягам, в къщата съм си.

Кереков. Къде мъкнеш пак детето, защо го не оставиш при майка му?

Костанда. Широко ни е из къщи, свате, та го развеждаме, че си е наше и ни е мило да го оставяме при майка болна, като й не знаем още и болестта каква е.

Кереков. Ножица за тоя ти язичец тебе!

Костанда. Е, лоши сме ние, такива сме.

Кереков. А какво току сновете с ония отдолу?

Костанда. С кои бре?

Кереков. Да не е ударила око младата усойница да ти става втора снаха?

Костанда. Господи, момичето е годено за офицерин!

Кереков. Годено то... Такава снашица да ти се паднало на теб!

Из коридора отляво се явяват Свилен и лекар.

Костанда (*излиза към кухнята*). Бога нямаш, свате, и дано го нямате никога.

Кереков (*на лекаря*). Господин докторе. (*На Свилен.*) Остави ни за малко, Велчо.

ЯВЛЕНИЕ 3

Кереков и доктор Предев

Кереков. Моля ви се, господин докторе, туй вече става съмнително: вчера сестра ми беше съвсем здрава.

Доктор Предев. И пак е здрава, господин Кереков, като родилка разбирам. (*Пали пура.*) Изгубила си нервите жената: спазми в коремната част, неправилно сърце, безсилие... Аз ви казах: тя вече е намразила в тази къща и прозорците, и вратите, че ако обичате, и пода, по който върви: навред вижда свежърва си! Само детето я крепи, но свежървата и него й отнема! (*Процъпава се.*) Така... Отведете я нейде на село да се види самичка с детето си. (*На излизане.*) Хе, злата свежърва е, господине, пукната злъчка. (*Излиза.*)

Кереков (*сам ходи, хапе си мустаците и плюе*). Змии проклети! Полузаровени в земята и пак се зъбят на младостта! Отритнати от бога и прегърнали дявола! Хлътнали в пъкъла и плюят на рая! Хиени тризъби, вампири, караконджи! (*Плюе и блъска с крак.*) Велчо!

ЯВЛЕНИЕ 4

Кереков и Свилен

Свилен (*посърнал, пристъпва лениво*). Ако ще се караш, бате Павле, по-добре...

Кереков. Няма вече по-добро и по-лошо! Избирай: майка си или жена си!

Свилен (*ходи*). Ха сега, и туй било приказка.

Кереков. Ще решиш още сега, в този час, в тази минута!

Свилен. Какво да реша?

Кереков. Изпрати нанякъде майка си!

Свилен. Къде?

Кереков. През девет морета, дявол да ви вземе! (*Ходи и после избухва със сълзи.*) Убихте ми сестричката бе! Вие тука човек убивате, зверове проклетни! Ти жена си убиваш бе! Майката на детето си убиваш!

Свилен. Майката на детето си съм убивал... Не съм ли най-последен и аз дете на майка си!

Кереков. Баба си ти, батинка, баба!

Свилен. Нахвърлихте се на майка ми така, че сега и да искам да я пратя нанякъде, не скланя.

Кереков. Ще склони и хоро ще играе! (*Спира пред него.*) Хайде, решавай!

Свилен. Не ме закачай! (*Отминава го.*) Мене ми стига. Най-последен и аз мога да се разсърдя...

Кереков (*зъл*). Нима можеш? Я да видим?! (*Препречва му се.*)

Свилен (*отминава го*). Забранявам да ми се говори за майка ми!

Кереков. Охо!

Свилен. Не мога аз за ваш кеф да я тъпча сега, когато тя е сама-саменичка в света!

Кереков. За наш кеф, ха? (*Дръпва го за рамото.*) Я повтори... че муха ми се виждаш!

Свилен. Ще се биеш ли, бати Павли! Добре, знай тогава: майката е била светиня и в най-старите народи! Китайците имат правила за похвални дела и в тях се казва: който предпочита майка си пред своята жена, прави сто похвални дела!

Кереков (*плюе*). Пфу, китайска мутра! Впиши си тогаз още едно правило: който предпочита сестра си пред зет-попльовко, прави хиляда похвални дела! (*Хуква наляво.*)

Свилен (*по него*). Какво ще правиш, бати Павли? (*Закрива се.*)

ЯВЛЕНИЕ 5

Кереков, Дечка, Свилен, Костанда

Гласът на Кереков (*отляво*). Дайте детето тука!

Гласът на Костанда (*вика*). Какво е туй от тебе бре, свате-е; в чия къща се намираш!

Гласът на Свилен. Бати Павли, да не дигаме махалата!

Гласът на Кереков. Ти ще дигаш махалата, поплювко! Вземи си слугинята за жена; селянка е за тебе!

Костанда (*тегли Свилена*). Остави ги, Велчо, чедо, нека вървят и да се не връщат, боже, прости ме!

Из коридора отляво Кереков води с една ръка Дечка, а с другата носи детето.

Кереков. Върви, сестро, аз ще те спася, моята сирачка! Не си ти самичка на света, дявол да ме вземе, и не ще оставя аз да ти пресушат младините хиени беззъби!

Костанда. Ох, боже! Свате Павли, как ще хората в очи да погледнем! Ако сестра си не жалиш, свате-е, старините ми пожали!

Кереков. Полекичка, сестрице. (*Плаче.*) Сирачка моя, немилка и недрага, ще те изведа аз на живот и слънце! Кураж! Батю ти има още сили, Дечке, макар и сиромаш, той е честен учител и помни баща си!

Дечка (*плаче*). Ох, майчице моя, в черната земя нерада!

Излизат по стълбите.

Свилен. Бате Павли, на орехи ли играем?

Гласът на Кереков. На орехи!

Свилен. Върнете се, ви казвам!

Гласът на Кереков. Затвори се, нещастник, и скрий се в полите на майка си!

Свилен. Добре, много добре! (*Затваря вратата.*) Най-последно и аз мога да се разсъдя!

ЯВЛЕНИЕ 6

Костанда, Свилен

Костанда (*плясва с ръце*). Синко! Сине на мама!

Свилен (*ходи*). Да видим на орехи ли ще играем ние тука. Кракът им вече няма да стъпи в къщата ми!

Костанда. Хората, чедо-о, какво ще рекат хората! Боже! Боже!

Свилен (*ходи*). Какво щели да рекат хората. Да казват, каквото щат. Аз съм мъж. Мъж съм и нехая от никого. Няма да играем на орехи!

Костанда (*не може да си откъсне погледа от антрето и все поотчаяно си чути ръцете*). Ами... Велчо! (*Хваща се о него.*) Сине! (*Писва.*) Внучето ми! (*Отпуца се на стола.*)

ЯВЛЕНИЕ 7

Предшните, баба Неделя, Дафинка

Баба Неделя (*из антрето*). Господин Свилен! Че какво беше туй, Костандо!? Ела на себе си, госпожа!

Костанда (*припява се*). Отведе ни го, како Недельо, отведе ни го! Внучето ми, боже, внучето ми... Умирам!

Свилен. Стига!

Костанда. По-добре смърт, како Недельо! (*Примира от плач.*)

Баба Неделя. Ами смърт! Гледай я ти, смърт! При такъв син-планина и смърт! На себе си ела, Костандо, от думите си се посрами! Върви тука, върви да си полегнеш. Ха, смърт! (*Извежда я наляво.*) Гледай я ти! Като не ви ценят доброто, снахи много! (*Закриват се.*)

ЯВЛЕНИЕ 8

Свилен и Дафинка

Дафинка. Каква беше тази буря, господин Свилен? (*Свилен ходи и свива рамене.*) Извинете, аз и бъркам.

Свилен. Не, защо? Какво ще ми бъркате! Всяко зло за добро.

Дафинка. Разбира се. Най-после ще идете утре и ще кажете на госпожа Дечка да се поиздигне тъй, малко над живота.

Свилен. Кой аз ли? Никога! (*Ходи.*) То се свърши, госпожице. Ха, на орехи ли ще играем?

Дафинка (*смее се*). Майка ви! (*Подражава на Костанда и отпада на стол.*) Отведе го, како Недельо! По-добре смърт, како Недельо!

Свилен. Тя мисли само какво ще рекат хората. (*Усмива се, но му бликват сълзи.*)

Дафинка (*плясва ръце*). Вий ще заплачете! Вий плачете!

Свилен. Кой! Аз ли? (*Сяда на стол.*) Умрял съм да плача. Добър й път – не съм се оженил по любов. Само... детенцето. (*Заплаква.*)

Дафинка (*до самото му лице*). Засрамете се, господин Свилен! (*Ходи бърже и пак до него.*) Засрамете се! Не ви заслужава госпожа Дечка, не ви заслужава, искрено ви казвам! Да свърши гимназия и пак да тръгне по ума на брата си! Не, аз по керемидите бих се покатерила и пак не

бил излязла от къщата ви!

Свилен. Лоша е мама. Вий не знаете, госпожице, много е лоша!

Дафинка. Боже, колко сте вий добър, колко сте добър! (*Подражава му.*) Лоша е мама, госпожице!... Лоша-добра, тя ви е майка и ако госпожа Дечка ви любеше...

Баба Неделя (*вика отляво*). Дафинке, тичай, дъще, да сгрееш тухли, че на госпожа Костанда изведнаж ѝ стана студено!

Дафинка. Сега, маминке! (*На Свилен.*) А вие... Но вие сте тъй добър, като Христа!

Свилен (*става*). Ще дойдете ли пак, госпожице? Като ви слушам, става ми леко.

Дафинка (*на излизане*). То вий трябва цял да станете лек като перушинка, че от само себе си да се поиздигнете тъй, малко над живота, както казвате, и сам...

Свилен. Имате право, госпожице, човек трябва да си прави широко сърце. (*Сам.*) Хм... какво ще бъде утре, като се научат в канцеларията! (*Ходи.*) Хм, нека! Няма пък да се убия!

ЯВЛЕНИЕ 9

Баба Неделя. Какво се тюфкаш, господин Велчо? Ха, бѣзнало ѝ на жена ти да върви след брата си – добър ѝ път! Ще си накривиш шапката и ще си поергенуваш наново, ха-ха-ха! Аз какво думам на Дафинка: не ти трябва още да се жениш, дъще, ѝ казвам, помомувай! Ами че какво?

Свилен (*ходи съвсем унил*). Как е мама?

Баба Неделя. Полегна си. Ще я затоплим и ще ѝ мине. Чакай да видя тухлите. (*Гръгва към антрето и се повръща.*) Пък ти, господин Велчо, иди да сложиш глава до майка си. Майка е, тя, ще те погали и ще ѝ мине. Аз си нямам мъжко чедо, но знам – синът сгрива сърцето на майката в старини. Тя те е теб от къс месо отгледала, господин Велчо! Легни си при старата си майчица тази вечер и нехай, ха-ха-ха!

Завеса

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

Стая в долен полуетаж. В дъното прозорци гледат към градинка. Надясно, в ъгъла, миндер. Между прозорците в дъното огледало, под него – бродерийна машина. Облачна привечер.

ЯВЛЕНИЕ 1

Дафинка и баба Неделя

Баба Неделя (*плете чорап на миндера*). Какъв е личен, Дафинке, мъж планина, а не като она мазник, поручикът.

Дафинка (*работи на бродерийна машина*). Стига си ровила.

Баба Неделя. Мазник е. Осрами те само. Не можал с малко, борчове имал, наследство чакал – лъже! Лъже и ти го зяпаш.

Дафинка. Лъже не лъже, не е твоя работа.

Баба Неделя (*крещи*). Да го махнеш от от главата си! (*Плете и после меко.*) Зто ти сега господин Велчо. И къща има. Само да не му е тази майка, че нека бил и вдовец.

Дафинка. Хайде, ти вече го направи и вдовец!

Баба Неделя. Познава се с поповете и с владиката, дъще, нали пейал в черква. Утре ще се паряса човекът и каквото си го подлудила!

Дафинка (*киска се*). Подлудила съм го – такава мечка!

Баба Неделя. Я мълчи, омая човекът. То неговото ни е вече в кърпа вързано, дъще, току не бих отишла аз при такава свекърва, не!

Дафинка. Аз съм хукнала.

Баба Неделя. Гледай я! На какво се надяваш мари? Тъкмо мъж, личен и къща има!

Дафинка (*обляга се на машината, гърбом към майка си*). Сега и мебели ще купи. (*Изпуца прекъснат смях.*)

Баба Неделя. Какво каза?

Дафинка (*мълчи и махва ръка*). Казал – мязал – слязъл – влязъл – вол без рога – теле без глава – вълци – псета – котки!

Баба Неделя. Дафинке!

Дафинка. Венчае се раба божия Дафинка. (*Смее се и после изхлипва.*)

Баба Неделя. Пак ли ма, дъще? Гледай я сега! На теб ли ще остане

тоя свят, Дафинке? Да не си мислила вече за она мазник!

Дафинка (*прегръща я и ѝ запушва устата*). Недей, мамичко... мъжка свекърво!

Баба Неделя. Ха сега, и устата ще ми запушва! Не те е срам да ми викаш, каквото ти дойде на езика. И ще ми се цирли като пеленаче, кога се помокри. Кой те знае тука мари коя си и що? Свят широк, ако не е този, друг ще е – не е като да си останала на пътя?

Дафинка (*отдръпва се*). Ох, мълчи!

Баба Неделя. Не е ли тъй?

Дафинка (*обляга се на машината и после*). Тъй е. Все е тъй. И винаги е тъй. Само гледай да не обикна аз твоята госпожа Костанда. Да не я само обикна, мале, че ще я обичам... като поручика! И ако се случи да я взема под краката си... (*удря с нозе*) едно за мене, едно за тебе, едно за оная Богородица – ха-ха-ха! (*Отпада на стола и трепери.*)

Към прозореца иде отвън пощенски раздавач.

Баба Неделя. Дъще, раздавачът! Писмо имаме – писмо!

Дафинка *грабва през прозореца писмото.*

Баба Неделя. Разтрепера се като лист. От поручика ли е мари? (*Дафинка прочита и скъсва писмото.*) Гледай сега! Е, какво ти пише?

Дафинка (*ходи*). Преместили го в Казанлък и щял да мине по море, през Бургас.

Баба Неделя. На она свят да го преместят те него. (*Крещи.*) Не ти ли викам да не му приемаш вече писмата?

Дафинка (*заработва на машината и пее*).

Любила я, страдала я,
а он, подлец, сгубил меня.

Баба Неделя. Ст, господин Велчо си иде! (*Дафинка се оправя на огледалото.*) Побързай, дъще, цветя къса.

Дафинка (*на прозореца*). Какво правите вий там?

Свилен (*из градината*). Ще ви накъсам цветя, госпожице.

Дафинка (*тупа с крак*). Кой ви позволи? Чакайте! (*Излиза отъясно.*)

Баба Неделя (*глухо*). Ще го подлудиш, дъще! Ха-ха-ха, ще подлуди човека!

Гласът на Дафинка. Не пипайте цветята! Те са на жена ви. Какво ще каже тя утре, когато си я доведете?

ЯВЛЕНИЕ 2

Баба Неделя и Костанда

Костанда (*отвън на прозореца*). Къде те, како Недельо?

Баба Неделя. Ей ме. Намини де.

Костанда. Не знам да дойда ли, скоро ще мръкне. (*Изгубва се от прозореца.*)

Баба Неделя. А, рано е. То дните се скъсиха.

Костанда (*влиза отдясно*). Дъждовно време такова.

Баба Неделя. Къщно време, Костандо, да си седим и да си приказваме.

Костанда (*сяда*). Отцели ми се и приказките. Видях сина си с дъщеря ти. (*Въздъхва.*) Почерних си аз чедото, како Недельо! Като бях рекла, да го задомя, че да го задомя. И ей сега.

Баба Неделя. Какво му е на сина ти ма, сестро: ще си накриви шапката.

Костанда. Ех, заборчляхме ние с тази къща и с тази снаха! А сега – парясване и срам, и харчове...

Баба Неделя. То да ти е грижата. Нека се той паряса, че да видиш как ще намери момиче, като трандафил... и с парици отгоре още.

Костанда. Ще намери... Оная, която си ги има, не чака нас, како Недельо, има толкова ергени – чиновници, че и офицери... (*Дебне я с очи.*)

Баба Неделя (*усмихва се.*) Офицери, колцина са ни заобикаляли! Нали склонихме за един в Шумен? Но комарджия бил, Костандо, борчове имал: как да си прежала чедото?

Костанда. Развали се сега светът, сестро.

Край прозорците прекосват Свилен и Дафинка.

Баба Неделя. Поглеж си го, син-планина, Костандо. И кротък, тъкмо деца да отхрани.

Костанда. Слушам те отгоре с дъщеря ти, како Недельо, и те облаждавам: като Дафинка няма друга.

Баба Неделя. Сладкодумна е, Костандо, като лястовичка е в къщи. Аз пък вчера си мислех за сина ти: боже, си мисля, няма да му се чуе гласа. И такъв кротък мъж.

Костанда. Гледам, Недельо, дъщеря ти и си мисля: боже, защо не беше и снаха ми с такова златно сърце.

Баба Неделя. Гледай си работата, ще ти доведе и той снаха със сърце: моми много из София.

Костанда. Много, но знаеш ли им сърцето.

Баба Неделя. Има всякакви, Костандо. (*Гледа я крадешком.*) Само не бива да бързаш. Рибата е още в морето... ха-ха-ха! Нека се разведе син ти, че тепърва...

Костанда. То...

Баба Неделя. А наша Дафинка – момиче като момиче: има си малко парици и окоето ѝ мери нависоко.

Костанда (*мълчи и после*). И защо да не мери, како Недельо, младинко ти е момичето, хубавинко е, а като си имате кое-що, може да вземете и офицерин. Само това... все ще те питам, но като не сме си свои, та не смея...

Баба Неделя. Какво, госпожа, да не са ти пренесли клюки?

Костанда. То хората кой слуша, Недельо, ами... гледам Дафинка понякога...

Баба Неделя. Какво?

Костанда. Понатегва с единия си крак, сестро, понакуцва.

Баба Неделя. Господи! Сторило ти се е, Костандо!

Костанда. Личи, Недельо. Пък то, вие може да си вземете и офицерин.

Баба Неделя. Ха-ха-ха! Миналата неделя дъщеря ми си понавехна крачеца на прага отвън, ха-ха-ха!

Костанда. Е-е, заваля дъжд!

Баба Неделя (*вика към градината*). Ха, бягайте вътре, да ви не измокри дъжда! (*На Костанда.*) А ние да минем отвъд, сестро, че аз да ти разкажа тебе какво сме били и що сме... (*Излиза.*)

Костанда (*по нея, прегледва бърже чифт чепици до вратата отляво*). И ще ме лъже отгоре! (*Излиза.*)

ЯВЛЕНИЕ 3

Дафинка и Свилен

Свилен. Щом му разказах как я свършихме с предишната си жена...

Дафинка. Предишната си жена, ха-ха-ха!

Свилен. Но, госпожице, то е свършено, вярвайте. Вече и свидетелствата са приготвени. Целият развод ще ми коства 48 лева. Насрочено е

сега на девето число.

Дафинка. На девето ли? Девето е фатално число.

Свилен. Владика ще го освети. И ще учителствува госпожа Дечка като парясана, ха-ха-ха.!

Дафинка (*крещи*). Не се смейте!

Свилен (*застава като войник*). Слушам, госпожице.

Дафинка. Свободно! (*Гледа през прозореца.*) Продължавайте!

Свилен. Като разказах на тоя изпъден юнкер как я свършихме в къщи, той изведнаж се издигна тъй, знаете, малко над живота и отсече: проста работа била твоята жена! Според него тръне щели да поникнат в оная къща, в която снахата не смогнала да вземе връх над свекървата. И право е, защото, госпожице, какво излиза, когато в една къща надвие свекървата? Снахата крее, синът се заяде с майка си, а пък тази тръгне да разправя, че правели магия на сина й.

Дафинка. Господин юнкерът ли казва туй, или вий?

Свилен. Защо? Не е ли тъй, както казвам?

Дафинка (*гледа навън*). Пеперудо-рудо, дай, боже, дъжд.

Свилен. Аз ще ви доведе някога този изпъден юнкер, госпожице, че да го чуете. Снахата според него трябвало да има клон, че да оскубе свекървата, ха-ха-ха! Старите били като ялови кокошки и трябвало да отстъпят полугата на младите... Но, каже, като се поиздигне човек, тъй, малко над живота, вижда, че старите не могат доброволно да отстъпят полугата си, защо... всеки се е залепил, казва, за мястото си в света като чер дроб.

Дафинка. Като чер дроб ли? Ха-ха-ха! Че защо като чер дроб?

Свилен. Та знам ли? Мога ли да запуша, госпожице?

Дафинка. Дайте аз ще ви направя цигара.

Свилен. А вчера ми разказа за щъркелите. Младите щъркели, като си идвали, казва, напролет, не виели своите гнезда, ами заграбвали гнездата на старите. И всяка пролет старите щъркели воювали с младите за полуга, и всяка пролет те ядели бой от тях, ха-ха-ха!

Дафинка (*пали му цигарата*). Тоя господин юнкер трябва да е поет, бива го да лъже.

Свилен. Не лъже, госпожице! Не сте ли виждали напролет как щъркелите воюват за гнезда? Та според него снахата със свекървата, като се съберат наедно, били като щъркелите: коси ще си скубят, очи ще си вадят, докато снахата заеме щъркелското гнездо, а свекървата се озове оскубана под дървото.

Дафинка. Кой знае... У вас излезе наопаки, господин Свилен!

Свилен (*въздъхва*). И аз му казах същото, но той ми отговори много право: ако вашата жена ви е обичала, каза, тя щеше да надвие майка ви било с добро, било с лошо...

Дафинка. Браво! Я го гледай ти!

Свилен. Нали?!

Дафинка. Хубавичък ли е тоя юнкер, господин Свилен?

Свилен (*хили се смутен*). А, хубав! Дребничък и сух като маймунка.

Дафинка. Фу-у, не обичам дребен мъж!

Свилен. Ами... господин офицерът?

Дафинка (*взема под козирог*). Слушам, ваше благородие.

Свилен. Той – едър ли е?

Дафинка. До рамото ми стига, ваше благородие.

Свилен. Е-е, че той тогаз... Ха-ха-ха! Той трябва да е като кукла, ха-ха-ха! Е, него ще вземете ли?

Дафинка. Щом пристигне, подръка и пред олтара: венчае се раба божия Дафинка... Свилен. Вий все се смеете. (*Гледа настрана*.)

Дафинка. За сватбата ми ще трябва мебели. (*Свилен не се обръща*.) Кога ще купите мебели, ви питам?

Свилен (*без да се обръща*). Защо ми са, госпожице?

Дафинка (*тупа с крак*). Тъй ли се отговаря на дама? Прав! (*Свилен се изправя като войник*.) Мирно! (*Оставя му цигарата на прозореца*.) Такива космати ръце... (*Оправя му ги*.) С плесници да гони мечки из балкана, а не може да укроти майка си. Мирно! (*Свилен се хили, застанал като войник*.) У-тре ще ку-пи-те ме-бе-ли!

Свилен. Слушам, госпожице!

Дафинка. Ма-рш! Раз-два-три! Сто-о-ой! Значи, утре ще купите мебели.

Свилен. Слушам! Цигарата ще ми угасне, госпожице.

Дафинка. Мирно! Внимавайте какво ви се заповядва! Други ден аз ще нареждам горе мебелите, а вий ще заповядате на майка си да стои долу, при мама.

Свилен. Слушам, госпожице.

Дафинка. Ако тя не се покори?

Свилен. Тогаз... вий ще й заповядате, госпожице.

Дафинка. Ако пак не се покори? (*Свилен въздъхва*.) Пришепнете ми на ухото: ако майка ви не се покори, какво ще направите? (*Подлага си ухото*.) Хайде!

Свилен. Ах, госпожице...

Дафинка. Какво?

Свилен. Обичам ви, госпожице.

Дафинка (*тупа с крак*). Три дни в карцера! И тук няма да стъпите!

Свилен. Простете ми, госпожице.

Дафинка. Толкова пъти ви се забранява туй!

Свилен (*отпуца се ухилен*). Не мога повече, госпожице. Аз сега чувствавам, че живея, (*Поема ѝ ръцете.*)

Дафинка. Гледайте го! (*До самото му лице.*) Гледайте колко е дързък!

Свилен (*притегля я*). Ах, госпожице!

Дафинка (*кротко*). Много си позволявате.

Свилен. Само по косите, госпожице. (*Целува ѝ косите.*)

Дафинка (*отдръпва се и му се закана*). Да не си позволявате! Най-добре е да затворите майка си в кухнята, при слугинчето, после да идете при жена си и да ѝ искате прошка.

Свилен. Предпочитам да умра! Няма да играем на орехи!

Дафинка. Вий ли да умрете? Че вий сте... Стара планина!

Свилен. Ах! (*Взема ѝ ръката в шепите си и целува.*)

Дафинка. Гледайте, пак дързости!

Свилен. За вас, госпожице, съм готов...

Дафинка. Чакайте да повикам майка ви!

Свилен. Недейте, госпожице!

Дафинка (*на вратата отляво, глези се*). Недейте, госпожице.

Свилен. Ах, наистина! Елате!

Дафинка. Елате! А защо ви съм?

Свилен. Аз сега чувствавам, че живея. Имам огън, огън в гърдите си!

Дафинка. Ай! Да повикам майка ви, да ви го угаси! (*Закрива се.*)

Свилен (*сам*). Истина... сега за пръв път чувствавам, че живея. (*Прави си цигара.*) А мебели наистина ще трябва да купя.

ЯВЛЕНИЕ 4

Костанда и Свилен

Костанда (*отляво*). Ей ме, чедо.

Свилен. Какво?

Костанда. Викал си ме, каза Дафинка.

Свилен. Дотрябвала си ми. Ха, виж какво, утре аз ще купя мебели.

Костанда. Бре, сине!

Свилен. Ст!

Костанда. Гледай, какъв се сепва. Че какво съм ти аз тука, чедо?

Свилен. Няма вече майка, няма чедо: в тази къща аз съм мъж.

Костанда. Кой какво ти каза, Велчо, но помисли, сине, заборчля до уши.

Свилен. И то не е женска работа. Ще се парясам ли, ще се женя ли, ще заборчлявам ли – и то не е женска работа.

Костанда. Бре, синко! Теб са те подкокоросали, чедо!

Свилен. Стига си брътвила! И аз мога най-послед да се разсърдя! Хайде де! Та чуй сега: утре ще купя мебели, каквито ти не си виждала, та затуй...

Костанда. Господи, хем ти наистина...

Свилен. Ба, на лъжа! Сега си вържи обица на ухото: утре, като донесат мебелите, ще оставиш Дафинка да ги нарежда горе, а ти ще слезеш долу, за да не й се бъркаш!

Костанда. Тъй ли, чедо? *(Глухо.)* Тя ли те тебе подсторва? *(Шепне.)* Ще те измамят, сине-е, аз ей сегинка приказвах с майка й. *(Тегли го.)* Върви горе да ти разпрая.

Свилен. Да не ме теглиш! *(Запушва си ушите.)* Не искам вече да те слушам!

Костанда. Майка, какво е туй от теб! Да не са те омагьосали, синко? *(Шепне.)* Бре, че знаеш ли как може тя да се е имала с оня офицерин.

Свилен *(шепне)*. Мамо, да не ме разсърдиш! *(Отблъсва я.)*

Костанда. Боже, господи! Велчо, какво е станало с тебе, чедо? Не ме подсторвай, сине, да дигна ей сега махалата! *(Глухо вика.)* Майка съм ти бре-е, доброто ти мисля и докато не видим колко пари имат, няма да пусна аз поп в къщи, няма да пусна, няма да пусна!

Свилен *(смее се с цигара в уста)*. Туй се вика то: не я пушат в селото, а тя дири поповата къща, ха-ха-ха! Чуй бе, майко: отсега нататък ти си ми гостенка в къщи – и туйто! Горе, в малката стаичка, там ще се затвориш и никому няма да се пречиш. Ако ти харесва, ако не...

Дафинка подслушва на вратата отляво.

Костанда *(поразена)*. Иди тогаз, синко... иди ми изкопай и гроба... Ох, боже, чакай, чедо, да видиш, че после дигни ръка и да ме биеш! *(Взема до вратата отляво чифт женски чепици.)* Мамят те бре, чедо, майка съм ти бре – поглеж тия токове! Виде ли сега?

Свилен. Ти си полудяла, мамо!

Костанда. Нейните чепици бре, чедо, нейните! Поглеж токовете, Велчо-о, десният е един пръст по-висок от левия: куличка е! И кундурджиите ще ти се смеят, сине на мама!

Свилен (*гледа я и криви глава*). Сине на мама, ха? Че кобила ли ще пазаруваме бе, майко проклета! Чакай! (*Взема я за раменете и я направлява към вратата надясно.*) Бърже горе в стаичката си, бърже!

Костанда. Майка! Чедо! Какво правиш с мене!

Свилен. Бърже в стаичката си!

Излизат.

ЯВЛЕНИЕ 5

Дафинка и баба Неделя

Подслушивали са и сега се втурват възбудени.

Дафинка (*хапе си устните*). Купичка, ха!

Баба Неделя. Ха-ха-ха! Как го подстори ма, дъще? Ох, боже, ха-ха-ха! Ма бедната жена... грехота е, дъще, ха-ха-ха!

Дафинка. А за мене не е ли грехота!

Завеса

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

Мястото на първите две действия. В стаята, в коридора и в антрето стоварени без ред меки столове, канapé, етажерки, маса и голямо огледало.

ЯВЛЕНИЕ 1

Костанда и баба Неделя

Костанда (*седи на крайчеца на един от вехтите плетени столове, разплакана*). Какви грехове изплащам, господи, че ме намрази чедото ми, та няма вече де да си подслоня главата!

Баба Неделя (*из антрето*). Къде си, Костандо? Гледай я сега! Защо си тровиш сърцето мари, сестро?

Костанда (*припява се*). Какво му, божичко, сторих на чедото си! Като ще се парясва утре, аз ли съм му крива! Защо, боже, защо той си не прибере жената. (*Става.*) Богородичке, света Петко, нека й утре пред владиката завие косите в ръката си и нека си я доведе тука! Така ще му кажа, госпожа Неделя! Аз ще си изляза от къщата му! Ще си намеря аз място, не съм още останала на пътя!

Баба Неделя. Я не се припявай! Умрял е син ти за оная. Той не иска вече и да я чуе, а ти...

Костанда (*припява се*). Ох, чедо! Подсториха ми сина, господи, че не иска да види жена си...

Баба Неделя. Кой ти е подсторил сина ма, Костандо? Какви са тия приказки?

Костанда. Нека дойде дъщеря ти, госпожа Неделя! Аз ще прибера, каквото имам мое, а вие елате. Като ви е харесал син ми – аз ще си прибера нещата и бог ще ме научи какво да правя.

Баба Неделя. Да не ти е сина дете-пеленаче, Костандо, та ще го подсторват чужди хора?

Костанда. Вие като сте си чисти, няма защо да се сърдите. Аз не казвам за вас.

Баба Неделя. Много ти благодаря, сестро, много ти благодаря. (*Тръгва към антрето.*)

Костанда. Аз нищо не ви казвам.

Баба Неделя. Разбрах аз и много ти благодаря. *(Излиза по стълбите.)*

Костанда. Како Недельо! *(Стои зашеметена.)* Ох, боже, няма вече да им се бъркам! *(В антрето.)* Како Недельо! *(Чува се глъчка на двора.)* Дафинке, дойде ли си, дойде ли?

Гласът на баба Неделя. Нямаш работа горе!

Костанда. Ела, Дафинке, ти не гледай нас!

Дафинка *(по стълбите)*. Стига, мамо!

Гласът на баба Неделя. Ела да ти кажа мари, дъще, на пощата да вървиш, че телеграма имаш.

ЯВЛЕНИЕ 2

Костанда, Дафинка, после баба Неделя

Дафинка *(явява се по стълбите)*. Я виж, хубави мебели! *(Преглежда да мебелите и драци с нокът по масата.)*

Костанда. Нали са хубави... Не ги драскай де!

Дафинка. Какво сте се скарали с мама? *(Продължава да драци масата.)* Излъгали са го с тази маса, вехта е, преобядисана, виж. *(Драци.)*

Костанда. Нима? Ох, господи! Е, недей, дъще, стига чегърта де, толкова пари са дадени, Дафинке!

Дафинка. Пак си готова да се караш. Слез при мама да се сдобрите, хайде. *(Драци.)*

Костанда *(през плач)*. Не се карам аз... Вършете, каквото знаете!

Баба Неделя *(надниква от антрето)*. Върви долу, дъще! *(Влиза и на Костанда.)* Снаха ти дошла в комшиите и пратила едно момиче, не знам какво иска.

Костанда. Снаха ми ли? Нямам аз вече снаха.

Баба Неделя. То е ваша работа. Момичето е дошло, виж какво иска.

Костанда. Ще иска... какво ми е донесла в къщата, че какво ще иска? Гола ни е дошла, облечена си отиде. *(Закрива се по стълбите.)*

ЯВЛЕНИЕ 3

Баба Неделя и Дафинка

Баба Неделя (*глухо*). Отърчи на пощата мари, дъще, от поручика ще е. На ръката ти имал право да я даде, каза раздавачът; до тебе била телеграмата.

Дафинка (*дращи по мебелите*). Нали не е до тебе, защо припираш.

Баба Неделя. Какво си вкиснала мари, дъще? Върви да видиш какво ти телеграфира момчето, че... до гуша ми е дошло от тия цигани в тая къща!

Дафинка. Сега тия тука „цигани“, а она – „момчето“. Нали не искаше ни да го видиш, ни да го чуеш?

Баба Неделя. Недей ме гневи, дъще, че отдавна не съм те... Осрами ме на света мари, гиди! Ще си излезем от тия цигани! А она няма да помирише къщата ми! Като го местят в Казанлък, не му е мястото да минава през София.

Дафинка (*притегля канаето и нехайно се отпуща на него*). Ха сега! Върви си долу, че каквато съм днеска...

Баба Неделя. Ха-ха-ха, ще ме лае! На теб казвам, ако смяташ, че телеграмата е от она мазник.

Дафинка (*бледнее*). Аз нищо не смятам. Върви си долу.

Баба Неделя. Змия! Дребничка си, а цяла змия! (*Тръгва да излиза и крещи глухо.*) Ако смяташ, че е от она телеграмата... другаде да го посрещнеш! Да не стъпва в къщата ми! Ще го изпъдя за едно чудо! А тебе, усойница... (*Излиза през антрето.*)

Гласът на Костанда (*вика по стълбите*). Така да й кажеш: нищо няма тя тука свое! Гола ни дойде, облечена си отиде!

Дафинка (*сама, четете телеграмата и я смачква*). Тука иде! Мазнишки свят! Всичко ще превърна наопаки днес, с всички ще се скарам! (*Раздъртва мебелите*). Мазнишки свят! С всички ще се скарам!

ЯВЛЕНИЕ 4

Дафинка и Костанда

Костанда. Учителка щяла да става, че да съм й дадела свидетелствата. Как не, как не! На корем да пропъзли тя пред мене, и пак не ще я съжаля!

Дафинка (*реди мебелите*). Къде й са свидетелствата?

Костанда. Много знам аз къде й са боклуците. В сандъка й били, някаква тенекиена кутия имало. Много знам аз и много ми е дотрябало.

Дафинка. Намери ги и ѝ ги дай, срамота е.

Костанда. Ами, срамота! За кора хляб да се влачи тя по улиците – и пак не ще я съжаля!

Дафинка (*грубо*). Дай ключовете от сандъка ѝ, аз ще ѝ ги намеря.

Костанда (*сяда на стол*). Ами, как не! Нека дойде Велчо да ѝ ги намери.

Дафинка. Къде ѝ е сандъка?

Костанда. Гледай. Ти какво се бъркаш, Дафинке?

Дафинка. Ей тъй, ще се бъркам. В нейната стая ли е сандъка? (*Отива наляво*.)

Костанда (*по нея*). Мари, Дафинке! Какво си такова момиче ти мари?!

Дафинка (*излиза отляво*). Я дай ключовете с добро!

Костанда (*по нея*). Ти, дъще, да вършиш онова, което ти е заповядал син ми! (*Закрива се наляво*.)

Дафинка се явява отляво и затваря вратата зад себе си.

Гласът на Костанда. Какво ти стана мари, Дафинке? Отвори ми де! Ох, господи, защо ме затвори, Дафинке?

Дафинка (*гаври се*). Защо ме затвори, Дафинке? (*Сухо*.) А ще дадеш ли свидетелствата на госпожа Дечка?

Мълчание.

Гласът на Костанда. Дафинке!

Дафинка. Е?

Гласът на Костанда. Дечка ми е снаха, момиче; и аз ще се карам с нея, както си искам, а ти да не се бъркаш, че знаеш ли?

Дафинка. Знам. Дечка ти е снаха до утре и затуй дай ѝ нещата. (*Мълчание*.) Майко!

Гласът на Костанда. Каква съм ти майка аз теб мари?

Дафинка. Майко! (*Мълчание*.) Майко!

Гласът на Костанда. Какво?

Дафинка (*гаври се*). Какво? Ха-ха-ха! Ще дадеш ли свидетелствата на жената?

Гласът на Костанда. Момиче, недей, че бог те е от-бе-ля-зал...

Дафинка. Какво? (*Заклучва*.)

Гласът на Костанда. Лъох, заключи! Мари-и ей сега ще събера махалата, че ще ни оберете!

Дафинка. Тичайте, мало и голямо, че обрахме на баба Костанда борчовете! (*Отпуца се на канапето.*) Мазнишки свят, ха-ха-ха!

Мълчат.

Гласът на Костанда. Дафинке, не ме подсторвай, ти казвам, отвори ми!

Дафинка (*лежи на канапето*). Ключа изгървах под канапето, бабо, а не мога да го настигна, че нали съм куцичка!

Мълчат.

Гласът на Костанда. Аз не видя ли ма, ключът е в ключалката.

Дафинка. Струва ти се, бабо. (*Смее се.*)

Гласът на Костанда. Тук е мари. Ох, боже, защо се гавриш с мене, Дафинке! Какво ви сторих, дъще, та сина ми омагьосахте, а сега се гаврите и с мене, стара жена!

Шум из стълбите.

Мъжки глас. Върви тука! Ти старото забрави, сега ново.

Влиза в антрето поручик Дойчинов и дърпа за ръка баба Неделя.

ЯВЛЕНИЕ 5

Поручик Дойчинов и баба Неделя в антрето

Поручик Дойчинов. Върви, ти казвам!

Баба Неделя. Не щем ти, господин Дойчинов, ни старото, ни новото!

Поручик Дойчинов. Ако има грешка, няма ли прошка бе, майко? Върви тука! (*Тегли я.*)

Баба Неделя. Да не ме теглиш такъв! Стига ми мене срама ви! (*Отдръпва се и се закрива по стълбите.*)

ЯВЛЕНИЕ 6

Дафинка и поручик Дойчинов
Дафинка, изправена до канаето, бледнее.

Поручик Дойчинов. Сърненце, не ме пъди! (*Коленичи отдалеч.*)
Прошка бе, сърненце! Получих ти телеграфическата заповед да се удавя
в морето и ти телеграфирах: ида да се удавя на сухо! Ей ме, сърнето ми:
ако искаш сега, таз вечер, утре – когато поискаш! И в други ден заедно в
Казанлък – при розите, сърненцето!

Дафинка (*трепери*). Лъжеш!

Поручик Дойчинов. Убий ме, ако лъжа! (*Пълзи и на колене до самата нея.*)
Бий ме, ако лъжа! (*Целува и ръцете.*) Аз съм богат, Геновево!

Дафинка. Не се докосвай до мене! Лъжеш!

Поручик Дойчинов. Бий ме бе, сърненце, ако лъжа, напляскай ме!
Наследството спечелих! И ей всичко съм приготвил! (*Показва ѝ документите.*)

Дафинка (*трепери*). Лъжеш! (*Пляска го.*) Лъжеш, вълчето! (*Пляска го и го прегръща.*)

Поручик Дойчинов. Моята Геновева!

Дафинка. Сигфриде... Лъжеш! (*Пляска го и се смеят с глас.*)

Гласът на Костанда. Господи, кои сте вие там мари? Боже, обрах
ни!

Поручик Дойчинов. Я, какво мяука там?

ЯВЛЕНИЕ 7

Предишните и баба Неделя, после Дечка

Баба Неделя (*от антрето*). Дафинке, скоро да слизате... скоро до-
лу! Ох, божке, госпожа Дечка иде, Дафинке!

Поручик Дойчинов. Да не е тя чумата, майко? Холерата, жълтата
треска? Коя е тази госпожа Дечка?

Дафинка (*запушва му устата*). Ст, върви, ний долу живеем! (*По-
вежда го.*)

Поручик Дойчинов. Ако ще би в гората, сърненце! (*Взема я през
кръста.*) Пей ми: „Сигфриде, графе...“ (*Съзира Дечка, която се явява*

по стълбите.) А-а! Братовчедке!

Дечка. Вълчо!

Поручик Дойчинов. Моето сърненце, братовчедке! *(Иска да и представи Дафинка, но тя го тегли по стълбите надолу.)* Поздрави бати Павли! Довечера ще наминем! *(Закриват се.)* И всичко ще разберете!

ЯВЛЕНИЕ 8

Дечка и Костанда

Дечка. Боже мой, какво е туй? Какво дирят те тука! *(Гледа мебелите.)* Тия мебели...

Гласът на Костанда. Отвори ми мари, Дафинке!

Дечка. А!

Гласът на Костанда. Како Недельо? Ти ли си ма? Ще направя да ви чуе целия свят, че аз ви подслушах всичко, макар и да ме държите заключена. *(Блъска вратата.)* Отворете ми мари-и, че няма хаир от вас!

Дечка. Кой я заключил? Боже мой, какво е туй тука?

Костанда *(писва)*. Дечка мари! Ти ли си, дъще!

Дечка *(кръсти се)*. Ох, господи! *(Бърза да отключи.)*

Костанда *(вика отвътре)*. Дъще-е, снашице медена! *(Дечка открехва вратата и се дърпа назад.)* Не бягай, снахо, по-добре убий ме! *(Прегръща ѝ коленете.)* Дечка на мама! Осрамаха ме, дъще, със земята ме изравниха! Майка и дъщеря са ма-а, омагьосаха ни Велча, снахо – боже, боже, боже, снахо! *(Примира от плач.)*

Дечка *(свива рамене)*. Чудно. *(Дига старата и я полага на стол.)* Ела на себе си, госпожа.

Костанда. Каква съм ти аз тебе госпожа ма, снахо? *(Писва и я прегръща.)* През мене ще минеш и не ще те пусна! Чехли ще ти стана, дъще, черга ще ти бъда, по мене да ходиш! Майка и дъщеря къщата ни обсебиха, снахо-о!

Дечка. Какви майка и дъщеря... Оставете ме! *(Откъсва се.)*

Костанда *(огледва се и плахо)*. Тия отдолу, Дечке, чакат утре да се паряса! Мъжа ти омагьосаха, снахо, чедото ми, чедото ми омагьосаха, сън го не хваща!

Дечка *(все по ѝ става ясно и сега потресена)*. Така и трябваше... Нека те бог съди, мамо! Сега... сега не ми трябват ни свидетелства, ни живот! *(Отблъсва я, за да излезе.)*

Костанда (*писва*). Кому ме оставяш, снахо? (*Спреварва я.*) Няма да те пусна! (*Ляга пред вратата.*) По мене мини... сгази ме, дъще! Лъох, и пак по тебе ще вървя, снахо сладка... като агне кротка!

Завеса

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

Широчка стая в дома на Кереков. Вехта мека мебел; работна маса, отрупана с тетрадки; библиотека и етажерка със списания и вестници. В дъното и наляво – врати. Нощ.

ЯВЛЕНИЕ 1

Господин и госпожа Керекови

Госпожа Керекова. Затворила се е сега с детето си и примира да плаче.

Кереков (*ходи*). Какво очаквахме утре, а какво ще дочакаме тази вечер – добре е, ха-ха-ха!

Госпожа Керекова. Само така я пуснала старата – ще дойдели със сина си тази вечер да ни искат прошка.

Кереков (*ходи*). Добре, добре. Но ние вече нямаме жълто на устата, не! Ще ги свържа аз в деветдесет взела, че тогава!

Госпожа Керекова. Ти все увързваш! По-добре да мълчиш, че ще забъркаш пак нещо. Обичаш уж сестра си, а я доведе на тоя хал. Разведи ти млада жена с дете от мъжа ѝ и я остави да гледа живота през прозорец!

Кереков (*ходи*). Истина, истина.

Госпожа Керекова. Истина я. Сега няма да се бъркаш.

Кереков. Я повикай Дечка, да видим тя на какъв е ум.

Госпожа Керекова. На какъв ум ще е: вчерашно момиче е завъртяло ума на мъжа ѝ! Къса се да плаче.

Кереков. Истина... Все пак повикай я.

Госпожа Керекова. Няма да я викам. Тя там е добре. Като дойдат, ще ги пратим при нея, от нея да искат прошка.

Кереков. Представявам си, ха-ха-ха! (*Ходи.*) Добре си намислила. Дявол да ви вземе, жестоки сте вие, жените!

Отляво влиза Дечка с детето си.

ЯВЛЕНИЕ 2

Предшните и Дечка

Дечка (*разплакана*). Бате!

Кереков. За теб говорехме, сестро. Буля ти казва, най-добре ще е ти да ги чакаш в стаята си.

Дечка. Няма какво да чакам аз. Облечи се, че... (*Плаче.*)

Госпожа Керекова. Къде мари, Дечке?

Дечка. Нека дойде бати да ме придружи. Ще си ида при мъжа.

Кереков (*плясва ръце*). Браво!

Госпожа Керекова. Не ставай глупава мари, Дечке, нека ти дойдат на крака!

Дечка. Не ща... никой не ща да ми идва на крака. (*Сяда и плаче.*)

Кереков (*милва я*). Сестричката ми! Затова страдате вие жените, че сте малко слабодушни.

Госпожа Керекова. Видя ли? А преди малко викаше, че сме били жестоки. (*Навън се звъни.*) Те са! Те!

Дечка (*пребледнява*). Не може...

Кереков (*вика отляво слугинята*). Отърчи, Радке, и ако е зет ми с майка си, кажи им да почакаат. (*На жените.*) Нека малко почакаат – да усетят.

Дечка. Не бе, бате, то, може братовчедът да е.

Кереков и Керекова. Вълчо ли?

Дечка. Той е тука и ще дойде... с годеницата си. (*Разплаква се силно.*)

Кереков. Тъй ли?

Госпожа Керекова. Какво ти е мари, Дечке, коя му е годеницата?

Слугинята се връща.

Слугинята. Те са, господарю, казах им да почакаат.

Кереков (*на Дечка*). Е, как ще ги посрещнем?

Дечка (*става с детето в ръка*). Как... (*Плаче.*) Какво ще... Ох, господи! (*Простенва и избягва наляво, накъдето излиза и слугинята.*)

Кереков. Бедната ми!

Госпожа Керекова. Не се одумвай, ами посрещни хората.

Кереков. Хм. (*Излиза отдясно.*)

ЯВЛЕНИЕ 3

Господин и госпожа Керекови, Костанда и Свилен.

Костанда, натъкмена цяла в черно, пристъпва като сватовница, със свити устни, малко усмихната, но щом поздравява, просълзява се.

Кереков (*пропуска ги и вика навън*). Моме, дай торбата с орехи... тук ще се играе на орехи!

Госпожа Керекова. Ха-ха-ха-ха! Какъв си и ти, Павле!

Свилен. Нима аз бях крив, бати Павле...

Костанда. То аз съм, чеда, кривата.

Кереков. От сърце ли го казваш, или само си язичеца намазала?

Госпожа Керекова (*сmee се*). Ох, господи, мълчи, Павле! То ти си кривия, че като беше рекъл – „моята сестричка“.

Костанда. Не е лъжа, свате, то и ти сбърка.

Свилен. Мамо... ти вече ще мълчиш!

Кереков. Я! Браво бе, батенка! Виж, ти си се поиздигнал тъй, малко над живота...

Госпожа Керекова (*поваля се на стол от смях*). Ох, Павли! Седнете де!

Костанда (*като сяда*). То аз вече ще мълча, синко. Виждам, че бъркам, та ще мълча. Току да ви кажа, чеда, кълна се в бога... (*Проплаква.*)

Кереков. Не се кълни, стара майко... хората се кълнат само когато лъжат!

Костанда. Ох, боже, нека ми езикът изсъхне, ако вече думица лоша ми излезе от устата!

Кереков. Стига де! (*Сяда.*)

Свилен (*сяда*). Стига, мамо! (*Мълчат.*)

Кереков. Е, сега?

Свилен. Сега, бати Павли, каквото кажете, аз скланям на всичко... Ушите ми изгоряха от срам.

Кереков. Кой знае... То мъжките уши в наше време са понадебелели май!

Госпожа Керекова (*сmee се*). Ох, бе, Павли бе. (*На всички.*) Я недейте такива! Дечка си изплака очите.

Кереков. Ст! (*На Свилената.*) Слушай, батинка, докато се решим на утрешния ден, някому наистина изгоряха ушите от срам, но... не твоите и моите, а на моята сирота сестрица! (*Става развълнуван.*) Не ви я давам на голи думи – баста! (*Мълчат.*)

Костанда (плаче). Господин Павле!

Кереков. Ст, ти мълчи! *(На Свилен.)* Припиши й къщата си да има и тя, да е на нещо господарка! Ето туй и нищо друго!

Костанда *(става)*. Бре, свате, че и ние същото приказвахме със сина си сега по пътя! Истина, господ ни чу! *(Сяда.)*

Кереков. Без господ! Той не е нотариус и в сметки не се бърка. *(На Свилен.)* Казвай!

Свилен. Истина, бати Павле, аз позаборчлях, та говорехме сега с мама да припишем къщата на Дечка, а за борчовете да гонят мене.

Кереков. Хм. *(Ходи.)* То е друго... Фу, дявол! Дечка е така мекодушна, че... че вий бихте я накарали да избяга и от рая... *(Ходи.)* Да, да!

Костанда. Свате Павле! Бог един знае какво аз претеглих.

Кереков. Какво си претеглила: позаклучили те малко...

Костанда *(поражена)*. Какво... кой ме е заключил?...

Кереков. А, и ще криещ. То твоето сърце е от девет възела: един се отвързал, а още осем остават. Не ти вярвам аз тебе, не!

Костанда. Вярвай, свате!

Кереков *(показва ъгъла на устата си)*. Виж, имам ли жълто! Чуй какво ще ти кажа аз тебе: в моята къща стаите нямат ключове, та няма как да те заключват. Затуй ти ще дойдеш поне за две седмици да живееш у нас!

Свилен *(твърдо)*. Склони, мамо!

Костанда *(огледва се отчаяно и проплаква)*. Ще дойда, синко! Ако щете, и в гробищата ме заведете, чеда-а! *(Цяла се тресе от плач.)*

Госпожа Керекова. И ти, Павле! Не те е срам!

Кереков *(сяда при Костанда)*. Слушай, майчице... *(Целува й ръцете.)* И аз като сестра си имам меко сърце бе! Ти бъди на синца ни майка, че ние сме сираци. Ха стига, не плачи! Виж, да ти кажа, то ти не си толкоз лоша. Какви по-лоши има! Ето насреща ни, викат се Банкови, майка и парясана дъщеря са, взели снаха си подръка – бедната, – очи не може да отвори: дигат я в тъмни зори, карат я да им полива, да им готви, да им пере, да им слага и дига, да им постила и мете. И пак през ношта ще подсторят мъжа й да я бие.

Костанда *(кръсти се)*. О, господи, пък и такива!

Кереков. Ти не си толкоз лоша бе, стара майко! *(Гали я.)* Закълни ми се само за двенки неща.

Костанда. Кълна ти се, свате.

Кереков. Не с думи, а в душата си се закълни: първо, че няма да ходиш в кухнята, Дечка сама ще си готви!

Костанда (*заплаква пак*). Нека бре, чедо!

Кереков. Теб слабото ти място е, че във всичко й се бъркаш – не се бъркай! Ще дойде и то време, Дечка сама не ще може без тебе, щом й се понавъдят деца...

Костанда (*сепва се*). Снашицата ми! (*Оглежда се*). Че де я бре, свате! Ох, боже, какво аз претеглих, чеда-а! Не й ли казах аз сама днеска, Павле, чехли ще й стана, черга ще й бъда, по мене да ходи!

Кереков. Не чехли, не и черга, а майка да й бъдеш! Това трябва! Та, значи, първо: няма вече да й вземаш работата от ръцете...

Костанда. Няма, свате, бог чуе.

Кереков. И второ: няма да й отнемаш детето... докато не й се добие друго!

Костанда (*става записана*). Няма бре, синко, няма, свате... (*Огледва се настръхнала*.) Внучето ми! (*Писва*.) Де ми е внучето бре! Дайте ми го! Божичко що ме мъчите бре, чеда!

Госпожа Керекова (*повежда Костанда наляво*). Стига, Павле!

Костанда (*закрива се наляво и писва*). Снахо!

Кереков. Бедната! (*На Свилен*.) Защо стоиш бе, върви да си видиш детето!

Свилен. Хм... все пак да я пратим ний за малко при вас! (*Излиза наляво*.)

Кереков (*сам*). Хе, дявол да го вземе, живот! Истина, все пак трябва човек да се поиздигне тъй, малко... ха-ха-ха!

Връщат се Костанда с детето, Свилен с Дечка и госпожа Керекова.

ЯВЛЕНИЕ 4

Предишните и Дечка

Костанда (*вдетинена, подхвърля нагоре внучето си*). Ох, сладинко-то на баба, вишничка черна... мари, ще го изсмуча като питка мед! Боже, та сладко и галено на баба.

Кереков. А-а, на приказката си: какво обеща?

Костанда. Та виж го бре, свате Павле... Ох боже, какво съм ти обещала, ха? (*Гъдели детето*.) Гъл, гъл-гъл, патенце на баба!

Кереков. Скоро де! Върни го, отдето си го вземала!

Костанда. Не е ли все едно бре, свате... Вземи го, снахо – гълбъчето на баба! (*Целува детето и се забравя да го гледа*.)

Навън се звъни. Отдясно отваря слугинята.

Слугинята. Един офицерин, господарю, с две жени!

Дечка (*пребледняла*). Боже мой, те са!

Госпожа Керекова. Кой, Дечке?

Кереков. Братовчедът ли? (*Излиза надясно.*)

Дечка. Те са! (*Гравва си детето и иска да избяга.*)

Свилен. Какво ти стана, мила?

Госпожа Керекова. Какво, като са те, Дечке?!

Кереков пропуца отдясно поручик Дойчинов, Дафинка и баба Неделя.

ЯВЛЕНИЕ 5

Поручик Дойчинов. Буля, братовчедке, ето я моята горска птица, моята годеница! (*Представява Дафинка.*)

Костанда (*закрива очите на Свилен*). Не я гледай, синко! Мари, Дечке, да се махаме!

Свилен (*отблъсва ѝ ръката*). Мамо!

Баба Неделя. Гледай я сега каква е зла!

Госпожа Керекова (*глухо*). Не ставайте такива!

Поручик Дойчинов. Е-е, какво е туй?

Костанда (*дърпа Свилен и Дечка*). Да се махаме, чеда!

Дафинка (*плясва ръце*). Какво съвпадение!

Кереков. Какво има?

Дафинка. Да ви обясня: майката на господин Свилен е малко... (*На Керекова.*) Вий знаете. (*На Свилен.*) Нали, господин Свилен?

Свилен. Да, да, госпожице.

Дафинка. И ний днес се наговорихме.

Свилен (*бърше си потта*). Да, ний се наговорихме... (*Към баба Неделя.*) И госпожата знае.

Баба Неделя. Наговориха се с дъщеря ми.

Дафинка. Та всички се скарахме с нея днес – и аз, и мама, и господин Свилен, ха-ха-ха!

Свилен. Да, всички. (*На Костанда.*) Да не си още веднаж толкова лоша, мамо!

Баба Неделя. И не бива, госпожа Костанда.

Дафинка (*представя годеника си*). Моя годеник, господин Свилен!

Баба Неделя (*на Костанда*). Те са млади, сестро, защо се дърлиш с тях.

Костанда, просълзена, недоумява.

Дафинка. Моя годеник, бабо. Дребничък като мене, нали? И той, когато се превзема, като мене по-на-куц-ва, ха-ха-ха!

Поручик Дойчинов (*стиска ръцете на Костанда*). Ха-ха-ха, дай ръка де, да се опознаем, че ние сме роднини: аз съм пръв братовчед на Дечка!

Костанда. Мари, Дечке! Ох, господи!

Поручик Дойчинов. Какво се плашиш?! (*Целува ѝ ръка.*) Ти тях не гледай: те лъжат, лъжат всичките! (*Гали я.*) Ти си добра, стара, аз по очите те познавам. (*Към другите.*) Майка лоша бива ли? Аз заявявам и обявявам: добра е старата майка!

Кереков. Добра е тя, ха-ха... сега е добра!

Госпожа Керекова. Ха, седнете и добре ни дошли!

Кереков. Тъй, седнете – всяко зло за добро!

Госпожа Керекова. Ст! (*Смушва го.*)

Кереков (*високо*). Чакай, аз ще те науча: задържам всинца ви на вечеря – да му мисли домакинята!

Госпожа Керекова. Няма да се засрамя, не бой се.

Кереков. И не бива, жена: устрой ни роднинска трапеза, че ми е домиляло за род и близки! Къде в тази пуста София големи родове, а я поглеж, цяла рота сме! (*Всички сядат, само Свилен още не си намира място. Кереков го хваща за носа и го завежда при Дечка.*) Седни при жена си, човече! Ха така! Ще хапнем сега и ще пийнем, че дано и ти се поиздигнеш тъй, малко над живота, ха-ха-ха!

Завеса

КРАЙ

© 1963 Антон Страшимиров

Сканиране, разпознаване и редакция: Ивет Костова, 2008

Публикация:

Антон Страшимиров. Свежърва (комедия в пет действия)

Под редакцията на Д. Б. Митов, Жельо Авджиев, Илия Волен, Минко Николов, Пенчо

Пенев

Издавателство „Български писател“, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5255>]